

ADRODDIAD I BWYLLGOR CRAFFU GWYNEDD**21 HYDREF****RHAGLEN CYFLYMU'R DYSGU****Cefndir:**

Yn sgil y pandemig Covid mae'r Grant Rhaglen Dysgu Carlam wedi bod ar gael i gynorthwyo ysgolion wrth iddynt fynd ati i gryfhau y gynhaliaeth a'r gefnogaeth i ddisgyblion. Fel adroddwyd i'r pwyllgor ym Mehefin bod pob ysgol wedi llunio cynlluniau addas ar gyfer y defnydd o'r arian hwn er mwyn ymateb i anghenion y dysgwyr dan eu gofal. Daliwyd a chymeradwywyd y cynlluniau yma mewn dangosfwrdd rhanbarthol. Lle na ddefnyddiwyd y Dangosfwrdd mae'r ysgolion wedi cynllunio yn defnyddio'u templedi eu hunain sydd wedi eu hanfon i'r ymgynghorwyr cyswllt. Mae mynediad i'r cynlluniau gan ymgynghorwyr GwE a Swyddogion yr Awdurdod. Dilyswyd y Cynlluniau gan yr ymgynghorwyr cyswllt a lle oedd pryder am ansawdd a grymuster rhai cynlluniau, fe rannwyd hynny gyda swyddogion perthnasol yr Awdurdod a gyda'r ysgolion er mwyn iddynt allu ymateb i bryderon. Yr Awdurdod sydd â'r cyfrifoldeb o fonitro'r gwariant.

Mae'r cynlluniau yn cyd-fynd gydag amodau'r grant (*gweler manylion pellach am yr Amodau yn adroddiad Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi 10 Mehefin 2021*) ac yn adnabod recriwtio staff ychwanegol neu gynyddu amser staff cyfredol er mwyn cynnal rhaglenni ymyrraeth i adfer a chodi safonau – boed hynny ar sail athro neu gymhorthydd. Pan oedd y pandemig ar ei anterth roedd yn anodd i ychydig o ysgolion ddarganfod staff priodol yn lleol ac roedd cyfyngiadau eraill yn ei gwneud yn anodd i fod yn tynnu gweithwyr newydd i mewn. Mae'r un her yn parhau i wynebu rhai ysgolion.

Sicrhodd GwE gefnogaeth i'r rhaglen cyflymu'r dysgu drwy rannu'r dystiolaeth a'r ymchwil i'r ymyraethau mwyaf effeithiol i ddisgyblion neu grwpiau fod yn 'dal i fyny' gyda'u dysgu. Cynhaliwyd nifer fawr o gyflwyniadau rhithiol i rannu ac egluro'r meddylfryd tu cefn i rai o'r ymyraethau yma. Rhannwyd llawer o adnoddau i gyd-fynd â'r cynlluniau drwy Ganolfan Cefnogaeth GwE ac mae'n amlwg bod llawer o ysgolion wedi gwneud defnydd helaeth o'r rhain. Ar lefel ysgol unigol mae'r Ymgynghorwyr Cefnogi Gwelliant wedi bod wrth law i gynnig arweiniad pellach ac i fod yn rhannu arferion da. Yn ychwanegol yn yr uwchradd, dan arweiniad yr YCG pynciau craidd, mae cyfarfodydd rhwydwaith i bob Pennaeth Pwnc craidd wedi rhoi sylw i ymyraethau llythrennedd a rhifedd gan gynnwys rhannu strategaethau ac adnoddau y gall yr adrannau eu defnyddio neu addasu i'w dibenion. Gellir cael blas ar y math o adnoddau sydd wedi cael eu llunio gan YCG pwnc GwE i ysgolion drwy ddilyn y ddolen ganlynol: <https://www.herio.cymru/items/accelerate-english-tier1.html>. Mae ymweliadau dilynol neu gefnogaeth ychwanegol wedi bod ar gael i'r ysgolion hynny sydd wedi gofyn amdano drwy gyfrwng eu cynlluniau cymorth unigol.

Yn gyffredinol mae'r ysgolion wedi ymdopi yn dda iawn mewn blwyddyn a hanner hynod o anodd a blinedig iddynt. Mae'r penaethiaid a'r staff i gyd wedi arddangos dycnwch rhyfeddol ac wedi cydweithio, cynnal a chefnogi ei gilydd yn ardderchog. Mae lles y disgyblion wedi bod yn flaenoriaeth gan bawb ac mae ymyraethau i gyflymu'r dysgu wedi gallu digwydd.

Ers cychwyn yn ôl ym Medi mae heriau yn parhau mewn sawl ardal gyda chymaint o ddisgyblion a staff i ffwrdd neu yn ynysu. Mae'r ymyraethau fel rhan o'r rhaglen yma wedi ailgychwyn yn y rhan fwyaf o ysgolion ond mae monitro effaith gwariant y Rhaglen Cyflymu'r Dysgu ar lawr dosbarth yn parhau i gyflwyno sialensau. Mewn nifer o ysgolion llwyddwyd i fesur effaith yn uniongyrchol trwy

gyd-graffu neu gyd-arsylwi. Fodd bynnag, mewn sawl ysgol mae'r ymarfer wedi digwydd yn bennaf drwy drafodaethau gyda'r pennaeth a'u gallu hwythau i rannu data neu enghreifftiau penodol o effaith y rhaglenni gyda ni.

Drwy gyfrwng cyfarfodydd rheolaidd rhwng swyddogion yr Awdurdod ac YCG GwE rhennir gwybodaeth am ysgolion unigol a hynny er mwyn targedu cymorth ychwanegol pan fo pryder neu i adnabod arfer da ar gyfer ei rannu.

Yn y cynradd, roedd bron pob ysgol, drwy drafod, anfon holiaduron a thrwy asesiadau mewnol wedi llwyddo i ddarganfod gwaelodlin i'w disgyblion pan ddaethant yn ôl ym Medi 2020. Roedd cynlluniau gwariant y rhaglen yn eu dangosfwrdd felly yn targedu yr unigolion neu grwpiau ble 'roedd y cyfnodau clo wedi effeithio fwyaf arnynt boed o ran lles neu gyrhaeddiad'. Lluniwyd grwpiau ymyrraeth ym mhob ysgol bron i roi cymorth adfer i'r disgyblion yma gyda'r prif ffocws ar wella lles ac ymdopi, llythrennedd gan gynnwys gwella llafaredd, darllen ac ysgrifennu ac i gynnal a chodi sgiliau rhifedd. Gwnaed ddefnydd da iawn hefyd gan lawer o ysgolion o'r arweiniad gan GwE i ystyried ymchwil i'r ymyraethau mwyaf effeithiol a thrwy hynny ddefnydd o lawer o adnoddau Dysgu Carlam ar safwe GwE.

Ymysg yr enghreifftiau o ddefnydd ac effaith y cyllid gellid nodi:

- Ysgolion yn llwyddo i helpu disgyblion ddod nol i fywyd ysgol, i geisio ymdopi gyda sefyllfaoedd anodd o gartref ac i fod yn fwy dygn yn eu gwaith.
- Defnyddiwyd yr arian i ryddhau cymorthyddion arbenigol o'u dosbarthiadau arferol i fod yn cynnal mwy o sesiynau ELSA (Cymorth Llythrennedd Emosiynol) a Talkabout (trafod hunanwerth a sgiliau cymdeithasol) gyda unigolion neu grwpiau o blant bregus ar draws yr ysgol. Arweiniodd hyn at fwy o ddisgyblion yn llwyddo i blethu nol i fywyd ysgol ac ail greu ffrindiau yn ogystal â bod yn fwy parod i ddysgu.
- Manteisiodd un ysgol ar fyfyrwyr cwrs meistr lleol oedd gartref o brifysgol ychydig ddyddiau'r wythnos i ddod i mewn i'r ysgol i fod yn gweithio gyda grwpiau o ddisgyblion ar ailgodi sgiliau llafar a thrafod Cymraeg. Gyda chefnidir gradd seicoleg a iaith raenus y myfyrwyr gwelodd yr ysgol wahaniaeth buan iawn yn safon iaith ac ymagweddd pob aelod o'r grwpiau yma.
- Manteisiodd ysgol arall ar hyfforddiant Therapi LEGO er mwyn cynnal sesiynau rheolaidd i grwpiau o ddisgyblion oedd wedi mynd yn fewnblyg a thawel wedi dychwelyd. Yn ôl asesiadau'r ysgol mae'r sesiynau wedi codi hunan hyder, hunan werth, sgiliau cydweithio a sgwrsio bron pob un o'r disgyblion yma.
- Mae pob disgybl oedran Derbyn, Bl 1 a 2 wedi colli canran fawr o'u hamser mewn ysgol dros y deunaw mis. Mae llawer o ysgolion yn nodi fod oediad yn sgiliau echddygol mân nifer o'r plant o'r oedran yma sy'n cael effaith ar eu gallu i afael mewn pensil, trin siswrn ayyb. Mae'r ysgolion yma felly wedi bod yn targedu'r sgiliau hyn drwy weithgareddau sy'n ddatblygiadol addas i gryfhau cyhyrau'r llaw megis chwarae gyda chlai, toes a blociau adeiladu. Mae hyn yn dechrau cael effaith positif ar sgiliau'r plant i reoli pensil, creu marciau ac ysgrifennu'n annibynnol.
- O ran y medrau, bu bron pob ysgol yn defnyddio cyllid o'r rhaglen i dargedu grwpiau o ddisgyblion oedd wedi eu hadnabod fel eu bod wedi llithro yn eu llythrennedd a'u rhifedd, disgyblion yn aml iawn nad oedd mewn grwpiau ymyrraeth cyn y pandemig. Mae pob ysgol a sefydlodd waelodin pan ddaeth y plant yn ôl yn dangos bod canran uchel iawn o'r

disgyblion yma wedi gwneud cynnydd yn dilyn ymyraethau. Mewn un ysgol dargedodd ddarllen disgyblion B2 roedd 85% wedi gwneud cynnydd tuag at eu hoed darllen cronolegol o fewn tymor.

- Sgil effaith tymor hir y rhaglen a'r gweithredu yma ydi bod llawer o gymorthyddion ac athrawon wedi eu huwchsgilio ac wedi ennill hyder a phrofiad i fod yn cynnal ymyraethau effeithiol pellach gyda grwpiau newydd o ddisgyblion.

Mae pob ysgol wedi arfarnu eu darpariaeth mewn rhyw fodd drwy gydol y flwyddyn a thrwy hyn ddechrau dal effaith y rhaglen. Maent wedi defnyddio amryw o ddulliau megis trafodaethau a holiaduron disgyblion, asesiadau mwy ffurfiol a thrafodaethau helaeth ymysg y staff. Mae'r ysgolion i gyd wedi ystyried effaith eu darpariaeth ac wedi mesur cynnydd y disgyblion drwy sgysia neu holiaduron lles, asesiadau lles fel PASS neu Boxhall a thrwy gynnal asesiadau cenedlaethol llythrennedd a rhifedd yn ogystal â phroffion safonol mewnol. Yn hwyr yn nhymor yr haf ac i mewn i eleni mae llawer o ysgolion wedi llwyddo i ail godi a chynnal sesiynau arfarnu mwy ffurfiol o'u darpariaeth megis craffu gwaith, taith ddysgu ac ychydig wedi arsylwi gwersi. Mae bron pob ysgol wedi dadansoddi eu darganfyddiadau arfarnu ac yn monitro tracio cynnydd disgyblion yn ofalus. Maent wedyn wedi addasu'r ymyraethau fel bo'r angen gan lunio ymyrraeth briodol neu addasu'r ddarpariaeth i ddisgyblion oedd wedi llithro, heb wneud cynnydd neu angen mwy o gefnogaeth. Mae'r rhan fwyaf o ysgolion wedi adrodd am y ddarpariaeth a'r cynnydd i'w llywodraethwyr.

O ran y rhaglen yma yn benodol felly, mae effaith tymor byr bositif i gynlluniau'r ysgolion gyda bron pob ysgol yn nodi bod yr ymyraethau wedi cyfrannu at godi neu adfer safonau. Mae llawer o'r cynlluniau yma fodd bynnag yn mynd i gymryd mwy o amser i ddangos yr effaith yn llawn ar rai o'r disgyblion mwyaf bregus a'r rhai ag anghenion dysgu ychwanegol. Mae'n parhau yn gynnar felly i weld effaith lawn tymor hir gwariant y rhaglen yma ar gyrhaeddiad.

Bydd y flwyddyn yma yn gadael effaith tymor hir ar lawer o'r plant a'u teuluoedd a bydd llawer o ysgolion felly yn buddsoddi mewn cymorth tu hwnt i'r rhaglen i ymateb i'r angen hir dymor.

Yn unol ag amodau'r grant, mae'r ysgolion uwchradd wedi targedu ymyrraeth ar gyfer carfanau o ddisgyblion penodol megis disgyblion sydd yn paratoi am arholiadau, plant bregus a difreintiedig, blwyddyn 7 ac unrhyw grwpiau penodol neu unigolion sydd wedi eu hadnabod i fod angen cymorth ychwanegol ym meysydd llythrennedd, rhifedd, cymhwysedd ddigidol, hyrwyddo sgiliau dysgu annibynnol a sicrhau cefnogaeth ychwanegol drwy hyfforddi.

Mae'r cynlluniau yn y rhan fwyaf o achosion yn cynnwys penodi neu gynyddu amser cymorthyddion neu anogwyr dysgu ar gyfer sesiynau dal i fyny. Gwelwyd enghreifftiau amrywiol o sut mae'r ysgolion wedi defnyddio'r arian i gefnogi'r dysgu. Yn eu plith:

- cynnal gwersi llythrennedd a rhifedd i ddisgyblion gan addasu amserlenni i sicrhau targedu ymyrraeth ychwanegol
- cynnal gwersi ôl-ysgol i gefnogi disgyblion i ddal i fyny gyda'u gwaith yn gyffredinol
- targedu ymyrraeth benodol i ddisgyblion yn y blynyddoedd arholiad oedd wedi eu hadnabod i dderbyn cefnogaeth ychwanegol.
- cefnogi lles drwy gynnal sesiynau cwnsela ychwanegol gan elusennau megis 'Joshua Tree' i ddisgyblion bregus sydd wedi eu heffeithio'n andwyol yn ystod y pandemig.
- goresgyn rhwystrau ymarferol i ddysgu i ddysgwyr unigol drwy ddarparu adnoddau megis llyfrau, gliniadur, cefnogaeth un i un.

Ers cychwyn y flwyddyn addysgol newydd ym mis Medi, y bwriad oedd i symud i drefn o fonitro oedd yn cynnwys cyd-graffu ac arsylwi gwersi gydag uwch dimau rheoli yn yr ysgolion gan arfarnu ansawdd gweithredu ar y cyd a dilysu barnau. Teg nodi bod y sefyllfa wedi bod yn heriol i ysgolion oherwydd cynifer yr achosion o Covid a hynny yn amharu ar staffio ac ymarferoldeb cynnal ymarferion craffu. Serch hyn, mae sawl ysgol uwchradd bellach wedi ail-gydio yn y gwaith hwn. Mewn ychydig o ysgolion sydd yn derbyn cefnogaeth ddwysach, mae'r YCG cyswllt wedi llwyddo i gyd-graffu ar waith gyda'r uwch dimau rheoli gan ddilysu barnau yr un pryd. Ymhlith y llwyddiannau y mae ysgolion wedi eu hadnabod fel effaith gynnar i'r ymyraethau mae:

- gwell cymhelliant gan ddisgyblion
- dysgwyr yn gwneud cynnydd addysgol da gan eu bod yn cael adborth penodol a chadarnhaol mewn gwersi dal i fyny.
- hyder disgyblion yn cynyddu
- gwell ymwybyddiaeth o gywirdeb ieithyddol gan ddisgyblion
- disgyblion bregus yn fwy parod i fynychu'r ysgol oherwydd bod cefnogaeth wedi ei deilwro i'w hanghenion.
- disgyblion yn cael cefnogaeth a threulio amser mewn ethos gynhaliol yn gymorth i wella iechyd emosiynol dysgwyr.
- ysgol gyda gwell dealltwriaeth o bryderon dysgwyr ac mewn sefyllfa i ymateb i'r pryderon hynny. O ganlyniad, darpariaeth yn cael ei haddasu'n gyson i fod yn fwy effeithiol.
- ysgol yn datblygu'n gadarn i gyfeiriad hanfodion CIG.